

"Астана медицина университеті" АҚ
Құқық негіздері мен сот медицина кафедрасы

Презентация

Тақырыбы: Депутаттық қол сұқпаушылық түсінігі
және жалпы сипаты

Орындаған: Омарбеков Ж.
Топ: 104 ЖМ
Тексерген: Мұқанова А.Б

Астана 2016

Жоспар

I. Кіріспе

II. Негізгі бөлім

1. Депутаттық түсінігі және оның мәні
2. Депутаттық қолсұқпаушылық түсінігі
3. Депутаттық сауал
4. Маслихат депутатының өкілеттігі.

III. Қорытынды

IV. Қолданылған әдебиеттер

Кіріспе

- **Депутат** - (лат. *deputatus* - өкіл) - мемлекеттік немесе жергілікті өзін-өзі басқарудың заң шығарушы немесе басқа да өкілетті органына сайланған тұлға.
- Қазақстан Республикасының заң шығару қызметін жүзеге асыратын жоғары органы - Парламент палаталарына (Мәжіліс, Сенат), сондай-ақ жергілікті өкілетті билік органдарына (мәслихаттар) Депутат сайлау тәртібі, олардың құқықтары мен міндеттері Қазақстан Республикасының Конституциясында, арнаулы заңдарда көрсетілген

Негізгі бөлім

Депуттатық сауал- орган депутаттың мемлекеттік басқару органдарына немесе лауазымды тұлғалардың қызметіне қатысты мәселелерге түсініктеме беруін сұраған сауал. Депутаттық сауал жазбаша түрде қойылуы мүмкін. Ол палаталардың бірлескен немесе жабық отырыстарында жария етіледі. Депутат өзі сауал жолдайтын лауазымды басшының аты-жөнін және одан күтетін жауабының жалпы нысанын (ауызша не жазбаша) көрсетуге міндетті. Тиісті басшы депутаттық сауалды алған күннен бастап 1 ай ішінде Парламенттің немесе оның палаталарының жалпы отырысында жауап қайтаруы тиіс. Депутаттық сауал мен оған қайтарылған ресми жауап мәтіні бұқаралық ақпарат құралдарында жариялануы мүмкін.

Депутаттың
дербес
құқықтылығы

ағылш. *immunity of a
deputy*; нем.
Deputiertenimmunität;
лат. *deputatus* —
посланный

Палатаның келісімінсіз қылмыстық
жауапкершілікке тартылуға
болмайтын Парламент
депутатының ерекше жағдайы.

Депутат міндеттері

Депутат Парламенттің және оның өзі құрамына сайланған органдарының жұмысына қатысуға міндетті.

Депутат Парламенттің сессияларында және оның өзі құрамына енетін органдарының отырыстарында қаралатын барлық мәселелер бойынша шешуші дауыс құқығын пайдаланады.

Парламент депутаты:

- 1) Парламент пен оның Палаталарының үйлестіруші және жұмыс органдарын сайлауға және оларға сайлануға;
- 2) Сессияның күн тәртібі, талқыланатын мәселелерді қарау тәртібі мен олардың мәні жөнінде ұсыныстар мен ескертпелер енгізуге;
- 3) Парламент Палаталары сайлайтын немесе тағайындайтын не олардың тағайындалуына Парламент келісім беретін лауазымды адамдардың кандидатуралары жөнінде өз пікірін айтуға;
- 4) Парламент Палаталарының бірлескен және бөлек отырыстарында қарау үшін ұсынылатын мәселелер бойынша Палата Бюросына ұсыныстар енгізуге, ал өз ұсыныстары қабылданбаған жағдайда оларды Палаталардың жалпы отырыстарының қарауына енгізуге;
- 5) Парламент пен оның Палаталары органдарының отырыстарында қарау үшін мәселелер ұсынуға;
- 6) Парламент Палаталарына есеп беретін лауазымды адамдардың есебін немесе хабарламасын Парламент сессиясында тыңдау туралы ұсыныстар енгізуге;
- 7) заңда белгіленген тәртіппен депутаттық сауалдар салуға;
- 8) жарыссөзге қатысуға, баяндамашыларға, сондай-ақ отырыста төрағалық етушіге сұрақтар қоюға;
- 9) дауыс беру себептері бойынша өз ұсыныстарын негіздеп сөз сөйлеуге, анықтамалар беруге;
- 10) Парламент қабылдайтын заңдардың, қаулылардың, басқа да актілердің жобаларына түзетулер енгізуге;
- 11) Парламент депутаттарын азаматтардың қоғамдық маңызы бар үндеулерімен таныстыруға;
- 12) Парламент отырыстарының стенограммалары мен хаттамаларындағы депутаттардың сөйлеген сөздерінің мәтіндерімен танысуға;
- 13) Республиканың заңдарына, Парламент пен Палата Регламенттеріне сәйкес басқа да өкілеттікті жүзеге асыруға құқылы.

Депуттатық Әдеп ережелері

Республика Парламенті депутаттарының депутаттық әдеп ережелері олар депутаттық өкілеттігін жүзеге асырған кезде де, оны атқармаған кезде де басшылыққа алуға тиіс болатын тәртіп нормаларын белгілейді:

- - Республика Парламентінің депутаттары бір-біріне және Парламент Палаталарының, комитеттердің, комиссиялар мен Парламент құрған басқа да депутаттық құрылымдардың жұмысына қатысушы өзге адамдардың бәріне сыйластықпен қарауға тиіс;
- - өз сөздерінде Парламент депутаттарының және басқа адамдардың ар-ожданы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін орынсыз айыптауларды, дөрекі, қорлайтын сөздерді қолданбауға тиіс;
- - заңсыз және күш қолданатын әрекеттерге шақырмауға тиіс;
- - Парламент Палаталарының, оның үйлестіруші және жұмыс органдарының қалыпты жұмысына кедергі келтірмеуге;

-
- ❖ Парламент депутаты мемлекеттік және өзге де заңмен қорғалатын құпиялары бар ақпаратты ондай құпияларды сақтаудың белгіленген тәртібін сақтай отырып пайдалануға міндетті.
  - ❖ Парламент депутатының депутаттық өкілеттігін жүзеге асыру кезінде өзіне белгілі болған мәліметтерді, егер ол мәліметтердің Парламент Палаталары мен оның үйлестіруші және жұмыс органдарының жабық отырыстарында қаралған мәселелерге қатысы болса, жария етуіне болмайды.
  - ❖ Парламент депутаты депутаттық бланкілерді тек ресми сауал салу, хаттар, құжаттар үшін ғана пайдаланып, оларға тікелей өзі қол қоюға міндетті.

- ❖ Парламент депутаты бұқаралық ақпарат құралдарында, баспасөз конференцияларында, митингілерде, өзге де көпшілік алдында сөйлеген сөздерінде немесе мәлімдемелерінде анық және тексерілген фактілерді ғана пайдалануға, қоғамдық пікірді бұрмалайтын пайымдауларға жол бермеуге, кез келген азаматтың ар-ожданы мен қадір-қасиетін қорлайтын сөздерді қолданбауға міндетті.
- ❖ Сынап сөйлеген сөздерінде шындыққа үйлеспейтін не тексерілмеген фактілерді қасақана немесе абайсызда қолданып қалған жағдайда бұл орайда мүдделері мен намысына нұқсан келген ұйымдардан, органдар мен адамдардан көпшілік алдында кешірім сұрау - Парламент депутатының парызы.

Мәслихат депутатының өкілеттілігі

- ❖ Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өзге де өкілеттіктерді жүзеге асыру
- ❖ азаматтар мен ұйымдардың Қазақстан Республикасы Конституциясының, заңдарының, Қазақстан Республикасы Президенті мен Үкіметі актілерінің, орталық және жергілікті мемлекеттік органдардың нормативтік құқықтық актілерінің нормаларын орындауына жәрдемдесу
- ❖ атқарушы органдар басшыларының есептерін қарау және тиісті органдарға мәслихат шешімдерін орындамағаны үшін мемлекеттік органдардың лауазымды адамдарын, сондай-ақ ұйымдарды жауапқа тарту туралы ұсыныстар енгізу
- ❖ өздерінің қарауына жатқызылған әкімшілік-аумақтық құрылыс мәселелерін шешу
- ❖ тиісті аумақты дамыту жоспарларын, экономикалық және әлеуметтік бағдарламаларын, жергілікті бюджетті және олардың атқарылуы туралы есептерді бекіту, соның ішінде қаладағы аудан, аудандық маңызы бар қала, кент, ауыл, ауылдық округ әкімдері іске асыратын бюджеттік бағдарламаларды бекіту

Қорытынды

Сонымен қорыта келе, депутат Парламенттің жалпы отырыстарында бір сессия ішінде дәлелді себептерсіз үш реттен артық болмаған жағдайда оған болмаған күндері үшін жалақы төлеуден бас тартылады. Депутат Парламент пен оның органдарының отырыстарында дәлелді себептерсіз бір айдан астам уақыт болмаған жағдайда депутатқа болмаған мерзімі үшін:

- жалақы төлеуден;
- көлікте жүру құжаттарын кезектен тыс сатып алудан;
- іссапарға шығудан;
- іссапар шығындарын төлеуден;
- автомобиль көлігімен қызмет көрсетуден;
- емдеу-сауықтыру және санаторий-курорт қызметін көрсетуден бас тартылады. Депутат Палаталардың бірлескен отырысында болмаған жағдайда бұл туралы шешімді - тиісті Палатаның Төрағасы, ал Палата органдарының отырыстарында болмаған жағдайда - тиісті Палатаның Бюросы қабылдайды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. С.Д.Бакқұлов – “Құқық негіздері”. Алматы, 2010 АШИТОВ
2. З.О., АШИТОВ Б.З Қазақстан Республикасының құқық негіздері, Алматы, Жеті Жарғы, 2003.
3. Дулатбеков Н.О., Амандықова С.К., Турлаев А. В. Қазіргі Қазақстанның мемлекет пен құқық негіздері. Астана, ИКФ Фолиант 2000ж.